

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/1543

av Johan Pehrson (FP)

Kontanter på skroten

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behovet av ett förbud mot kontanthantering vid skrothandel och om att det bör införas en tillståndsplikt vid sådan handel.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att det bör göras en översyn av de straffrättsliga påföljderna vid stöld av metall.

Motivering

Stölderna av metall av olika slag utgör ett stort problem såväl nationellt som internationellt. Stölderna förorsakar årligen mångmiljonskador i Sverige. De ekonomiska skadorna omfattar det direkta godsvärdet av stulna metaller och återställningskostnader. De indirekta kostnaderna är inte mindre betydelsefulla för samhälle och näringsliv exempelvis genom tågförseningar, förseningar av leveranser samt ödeläggelse av kulturarv (kyrkor).

Förutom de omfattande kostnaderna innebär metallstölderna många gånger väsentligt ökade risker för människors liv och hälsa exempelvis genom att ledningar längs järnvägar riskerar att bli strömförande. Metallstölderna riskerar också allvarligt skada andra viktiga samhällsfunktioner såsom elförsörjning och kommunikationer.

Stölderna omfattar all slags metall där koppar utgör den kvantitativt största kategorin. Orsakerna till att problemet med metallstölderna är så omfattande kan i huvudsak sägas vara höga marknadspriser på metaller på grund av stor efterfrågan, stor tillgänglighet på stöldbegärliga metaller och bristande stöldskydd av metaller. Därtill finns det många

oseriösa skrothandlare som är villiga att köpa upp såväl små som stora mängder metaller, ofta mot kontant betalning. Slutligen är den rättsliga regleringen av marknaden för handel med skrot otillräcklig, innebärande bland annat bristande myndighetstillsyn av verksamheten.

Något förenklat kan man tala om två kategorier av gärningspersoner vid metallstölder. För det första handlar det om lokala livsstilskriminella personer som stjälar för att finansiera sitt narkotikamissbruk. För det andra finns det mer organiserade kriminella nätverk som ofta är kopplade till andra länder. Gemensamt för båda kategorierna gärningspersoner är att det stulna godset säljs vidare till uppköpare, ofta skrothandlare. Efter att ha passerat ett varierat antal led återförs metallen, som nu har "tvättats" till den legala marknaden.

Det finns viktiga internationella erfarenheter på området som vi kan dra lärdom av. Ett EU-projekt, "Pol-Primett", har kartlagt problemets omfattning i EU:s olika stater och vilka motåtgärder som är möjliga och lämpliga. Det har bland annat visat sig att den brottsbekämpande och brottsförebyggande verksamheten på området i första hand bör inriktas mot dem som köper upp metall d.v.s. skrothandlarna. Kan avsättningsmöjligheterna för stulen metall begränsas kommer även metallstölderna väsentligt att minska. Vidare är erfarenheterna från de länder som infört förbud eller begränsning av kontanthantering mycket goda. En sådan reglering begränsar problemet påtagligt.

I exempelvis Storbritannien har man länge arbetat med problemet och ligger flera år före Sverige i bekämpandet av metallstölder. Bland annat kan vi se att antalet metallstölder vid järnvägsnätet i Storbritannien har minskat med två tredjedelar på bara några år, detta till följd av bland annat förbud mot kontanthantering och skärpt tillståndshantering och tillsyn av uppköpare. Ett förbud mot kontanthantering är den enskilt viktigaste åtgärden för att minska stölder och hälerier av metallskrot. Skulle möjligheterna att sälja metall mot kontant betalning väsentligt begränsas, kommer en stor del av metallstölderna att förebyggas.

Något som skulle bidra till att minska problemets omfattning är ett återinförande av tillståndskrav för att få handla med metallskrot. Detta skulle förhindra att tidigare straffade personer (för brott i samband med handel med metall) startar skrothandel.

Möjligheten att återkalla sådana tillstånd vid bristande regelefterlevnad skulle också ha stor preventiv betydelse.

Polisen och andra myndigheter måste få utökade möjligheter att genomföra relevanta kontrollåtgärder hos skrothandlare som bedöms oseriösa. Detta skulle ha stor betydelse för såväl den brottsförebyggande som den brottsbekämpande verksamheten. Idag kan polisen på eget initiativ endast ta sig in på en skrothandel om man har skälig misstanke om att brott har skett. Det är därför angeläget att någon eller några myndigheter får ett uttalat tillsynsuppdrag över företag som bedriver handel med metallskrot. Ett sådant tillsynsuppdrag skulle då göra det möjligt att gå in på en skrothandel i ett förebyggande kontrollsyfte.

Det är dags att se över de straffrättsliga följderna av metallstölder. Stöldbrott kan bestraffas med fängelse i upp till sex år. Sabotage kan medföra fängelsestraff i fyra år eller, om brottet är grovt, i tio år eller på livstid. Straffskalorna ger alltså utrymme för stränga straff om till exempel sabotage skulle kunna bevisas. De samhällsekonomiska skadorna kan bli omfattande till följd av att arbetsmarknadsområden sätts ur spel eller att förtroendet för detsamma urholkas långsiktigt. Möten som aldrig blir av och behöver ombokas till dyra kostnader kan räknas i tusental när infrastrukturanläggningarna slås ut till följd av metallstölderna.

Domstolarnas straffmätning måste avspegla allvaret i de skador som orsakas av metallstölder. Förutom att det är angeläget att flerfaldig brottslighet och återfall i brott generellt sett bestraffas hårdare, måste en särskild straffskärpningsgrund vid förstörelse eller stölder från infrastrukturanläggningar övervägas. Det är inte orimligt att straffvärdet fördubblas när det gäller denna typ av brott då konsekvenser blir omfattande för kanske tiotusentals människor vid varje brottstillfälle.

Johan Pehrson (FP)